

SUBA JÁNOST KÖSZÖNTJÜK

S. Wolcsánszky Erzsébet és Simon Tibor

*EKF Növényteni Tanszéke, ELTE Növényrendszertani
és Ökológiai Tanszéke*

Akik ismerik, vallják, hogy Suba János tiszteletre méltó ember. Igazi sokoldalú tanár egyéniség, kiváló és eredményes botanikus kutató, aki mindig mindenkihez segítőkész és kollégáihoz, tanítványaihoz, kortársaihoz mindig egyformán kedves, halk szavú, szelíd jóbarát.

Élete évtizedek óta egybeforrt az egri főiskola Növényteni Tanszékével, amelynek meghatározó oktatója, több ízben vezetője, laboratóriumi és terep-kutatója. Szeretett szakmáit, a növényfiziológiát, a flóra- és vegetációkutatást magas színvonalon végezte. Ezért tudott e témakörökben kiváló előadásokat tartani, amelyekkel megragadta hallgatói figyelmét. Tanítványai ma is emlékeznek a tartalmas órákra, gyakorlatokra, tanulmányi kirándulásokra és a közös munkára, amelyek során a tanszéken számtalan – értékes eredményeket tartalmazó – diploma, dolgozat s ezek egy részéből tudományos közlemény is született. Tanítványaira nagy hatással volt. Megismertette és megszerettette velük a botanikát, annak több ágát, kutatásának módszertanát. Tanítványai közül később néhányan munkatársai, utódai lettek.

Széles körű érdeklődése, felkészültsége szinte egyedülálló a szakmában. Ilyen szintű enciklopédikus botanikai tudással a felsőoktatásban működők közül ma hazánkban kevesen rendelkeznek (pl. még ilyen a debreceni Pólya László).

Kutatásaiban a moszatoktól, a zuzmókon és mohákon át az edényes növényekig mindenhol volt figyelmet érdemlő témája. Megismerte és tanulmányozta őket a terepen, mint a flóra és a vegetáció alkotóit, aztán akár a laboratóriumban, akár a terepen vizsgálta ökológiai, társulási jellemzőiket, élettani tulajdonságaikat.

A hazai ökofiziológia egyik úttörője. A főiskola tanszékén igen nagy fáradsággal jól felszerelt műszeres laboratóriumot alakított ki. Több virágos és virágtalan növény élettani és ökológiai mutatóit műszeres vizsgálatokkal rendszeresen tanulmányozta. Ezeket terepen végzett mérésekkel is kiegészítette.

szította. Az általa vezetett csapat úttörő vizsgálatai közül néhányat érdemes megemlíteni. Így pl. a bükkös állományokban végzett műszeres méréseket, amelyekkel bükk- és tölgyerdei fajok fotoszintetikus aktivitását mérték, és összehasonlítva az adatokat megállapították, hogy a bükkösben 5%-kal nagyobb a produktivitás értéke, az adatok ingása a bükkösben kicsi (2–4-szeres), a tölgyesben jóval nagyobb (18-szoros).

Bükk- és sziklagyepállományok moháinál, zuzmóinál mérve azok fotoszintetikus aktivitását, megállapították, hogy a sziklagyepben alacsonyabb a fajok fotoszintetikus aktivitásnak átlaga, és az adatok ingadozása nagyobb. Ezen belül a zuzmók fotoszintetikus aktivitása nagyságrenddel alacsonyabb volt. Azt is megállapíthatták, hogy a mohák a virágos növényekéhez hasonló fotoszintetikus intenzitással rendelkeznek, míg a zuzmóké mintegy ötször alacsonyabb szinten áll. Kiemelkedő eredményük volt, hogy a bükkfa levélfelületének egy négyzetmétere a vegetációs időszakban 490 g széndioxidot köt meg.

Jelentős eredményekkel jártak a bükkös erdei fajok (16) szabad aminosav termelésének megismerésére irányuló vizsgálatok, amelyben annak 1 órás fotoszintetikus fixálás alatt képződött mennyiségeit mérték. Kimutatták pl. – többek között – az optimálisan produkáló fajokat (erdei szélfű, erdei hajperje, szagos müge), s azt, hogy ezen belül a termelődő aminosavak közül az alanin és a threonin mennyiségei kiemelkedően nagyok. Eredményeik számos értékes közleményben láttak napvilágot.

Nagyszerű dolog, hogy munkássága az általa nagyon jól ismert és rendszeresen bejárt Bükk hegységre és szélesebb környezetére, annak jórészt természetközeli vagy természetes élőhelyeire, növénytársulásaira, flórájára vonatkozik. Rendszeresen járta, kutatta e területet, amelynek szinte minden termőhelyét jól ismerte. Mindezt sok közös terepbejárás, tanulmányút személyes tapasztalatai alapján mondhatjuk.

A flórakutató. A változatos és szép flóráról a 1980-as évek eleje óta publikált értékes közleményeket. Munkatársaival fedezték fel a DNy-i Bükkben a Csákpilis-csoport sokféle természeti értékeit. Így pl. a ma védett melegkori reliktum henye boroszlán (*Daphne cneorum*) gazdag populációit, az olasz tölgyet, amely gypszintjében az endémikus magyar nyúlfarkfűvel alkot társulást (*Sesleria hungaricae* – *Quercetum virgilianae*). Feltárták és jellemezték a rigópohár (*Cypripedium calceolus*) lelő- és termőhelyeit. Az egyik legritkább hazai növény, a közép-európai–balti areájú magas istác (*Armeria elongata*) bükki megtalálását is Suba Jánosnak köszönhetjük. Ezeknek az értékes fajoknak a populációiról részletes ponttérképeket készítettek (pl. a Nagymezőn), amelyek elősegítik e ritkaságok megőrzését.

Alapvető ökológiai feltáró munkájuk a Tarkő-háti bükkös „őserdőben” is. Megállapították, hogy a flórákép, a cönológiai viszonyok, az anyagforgalom jellege, az állomány fiziognómiája (több korosztály, kiemelkedő óriás fák)

mind arra utalnak, hogy a hegyvidéken valóban egyedülálló „őserdő karakterű” bükkösállománnyal állunk szemben, amelynek fenntartása természetvédelmi érdek. Kimutatták, hogy ehhez aktív természetvédelmi beavatkozásra van szükség (pl. védérdő-gyűrű telepítésre, a turistaútvonal áthelyezésére, a közeli faszénégető megszüntetésére) és folyamatos tudományos megfigyelésre, amelyek együttese biztosíthatja a kívánatos fennmaradást.

Sokrétű terepmunkája végződött természetvédelmi kezelési javaslatokkal. Tanítványait is beoltotta a természet szeretete mellett a természetvédelmi szemlélettel, cselekvőkészséggel.

Az BNP-t bemutató első, Sándor András szerkesztette kötetben (1983) szemléletesen írta le a Bükk növényvilágát. Közleményeikre a 2002-ben megjelent új és nagyon szép, sokoldalú mű, „A Bükki Nemzeti Park, hegyek, erdők, emberek” (szerk. Baráz Csaba) is hivatkozik.

De a Bükk flórájáról és növénytársulásairól összegyűlt gazdag ismereteit önálló kötetben: „A Bükk növényvilága” címmel (2002, Mezőgazda Kiadó) egyéni elgondolásban dolgozta fel. E szép kiállítású kötet mind a szakemberek, mind az érdeklődő nagyközönség számára élvezetes, olvasmányos anyag a Bükk gazdag és változatos növényvilágának jellemzőiről. Ezeket 21 növénytársulásba csoportosítva mutatja be. Így képet nyerhetünk a fontosabb – köztük néhány egyedülálló – növénytársulásokról és a bennük élő leggyakoribb, szembetűnő fajokról. Utóbbiak rendszertani besorolásáról, botanikai tulajdonságairól, elterjedéséről, fiziológiai és genetikai sajátosságairól, ipari, gyógyászati, kertészeti jelentőségükről, a mondanivalóhoz fűződő kapcsolataikról, természetvédelmi értékükről. Összesen 382 faj fentiek szerinti részletezése szerepel a munkában, amelyet a szerző eredeti, nagyon szép színes fotói hoznak hozzánk közelebb. Bár e fajok a teljes bükki flóra (szerencsére már ilyen is van, lásd: Less N., Schmotzer A., Vojtkó A. 2001!) csupán kisebb, de jelentős részét adják, ahhoz elegendők, hogy képet alkothassunk a flóra szépségéről, gazdagságáról, hogy fel- és megismerhessük e szépségeket, természeti értékeket, s ezen keresztül megszeressük és védjük azokat.

Dolgozatai, könyve és egyéb publikációi, közreműködései, az általa irányított témák, kutatások szakanyagai (beleértve a számos diplomadolgozatot), az egész térség botanikai ismeretét alapozzák, gazdagítják. Eredményei segítették a Bükki Nemzeti Park kialakítását, a fokozottan védett területek körülhatárolását. Jó néhány esetben (pl. bélkői flóramentés, Csákpilis feltárása és védelmének kiharcolása, a *Cypripedium* termőhelyek védelme) kiemelkedően fontos gyakorlati természetvédelmi tevékenységet is végzett munkatársaival, együttműködve a BNP és más hasonló célú intézmények szakembereivel.

E méltató sorokat írva megjelenik előttünk fiatalos alkata, rendkívüli szerény, finom érzékenységgű egyénisége. Tiszteletet ébresztett odaadó nagy munkabírása. Nem érdekelték az elismerő kitüntetések, a fokozatok (bár

mindegyikben részesült), az anyagi előnyök. Mindig a háttérben maradt, miközben mindenki tudta, Ő a közösség igazi támasza, „húzóembere”, a jó munkahelyi légkör alakítója.

Sem az ünnepelt, sem az ünneplők nem feledhetik azonban, hogy e gazdag és eredményes életutat az irigylésre méltóan kiegyensúlyozott, szép családi háttér kísérte.

Egy elkötelezett élet, nagyjából egyirányú, de széles körben végzett munkásság öröme élteti végzőjét s mindnyájunkat: a botanikusok és természetszerető emberek, szakemberek széles körét, – akik nagyra értékeljük mindezt: Egységesen mondhatjuk: köszönjük, János, ezt az életet kitöltő eredményes és szép tevékenységet, s kívánjuk, hogy ne hagyj abba, hiszen még sok rejtett érték van több évtizeden át felgyűlt tudásodban.